

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว
อำเภอหางดง จังหวัดลำปาง
Eco-tourism Development by Workaew Community,
Hangchat District, Lampang Province.

มุกเหรียญ สัตยานุชิต*

วรัญญาภรณ์ ศรีสุวรรณคณล**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนวอแก้ว และ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว ประชากรได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางมาเที่ยวที่ชุมชนวอแก้ว ประชาชนในตำบลวอแก้ว กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว โดยการคัดเลือกตัวอย่าง 365 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากด้านความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งธรรมชาติ มีความโดดเด่น และความเป็นเอกลักษณ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนวอแก้ว มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากเรื่องสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ ความเป็นมาของชุมชน และวัฒนธรรมประเพณี ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนวอแก้ว ต้องการให้การพัฒนาการท่องเที่ยว เกิดจากความต้องการของชุมชนเอง ได้มีการออกกฎ ระเบียบเอง จึงร่วมกันจัดทำธรรมนูญตำบลวอแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดลำปาง พ.ศ. 2559 ข้อเสนอแนะว่า คณะกรรมการชุมชน ควรพัฒนาความต่อเนื่องของกิจกรรม แต่ละช่วงเวลา ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ควรเร่งดำเนินการจัดทำ แผนพัฒนาแหล่งน้ำ วัด แผนการตลาด และควรมีการติดตาม ประเมินผลอย่างน้อยทุก ๆ 3 เดือน

คำสำคัญ : การพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน

* อาจารย์ประจำ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

** อาจารย์ประจำ โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

ABSTRACT

This research aimed at studying the satisfaction of the current conditions and problems of natural tourist attractions and determining the model for developing eco-tourism at Workaew community. The sample was selected from Thai-tourists population at Workaew community, small enterprises and tourism academicians, which comprised of 365 samples of questionnaires and interviews were used to collect data and information. It was found that the overall satisfaction of the tourists was at high level. The respective highest levels of the satisfaction pointed to the fertility, uniqueness, identity of the natural tourist attractions, and the factors affecting the development of eco-tourism at Workaew community with satisfaction. The highest one was being able to offer the information regarding environment and ecology, community background, culture and tradition of Workaew community. Moreover the community committee should be involved in regulating the rules and policies for the community participating process.

Therefore, the model for which Workaew community should be adopted and followed is the participation of the community to review and construct their own planning procedures, especially for eco-tourism development and management in the areas of water resources, temples with 3 month periodic assessment. It was suggested that further researches on development of integrated tourism with focused on eco-tourism, semi-adventure, health tourism and organic agricultural tourism moving forward.

Keywords : Tourism Development, Ecotourism Development, Tourism by Community.

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตรา การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค สามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคการผลิต และบริการอื่น ๆ รายได้ที่ได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างสูง เช่น รายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้นจาก 380,417 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2550 เป็น 592,000 ล้านบาท ในพ.ศ. 2558 ดังนั้นทุก ๆ รัฐบาลจึงเห็นความสำคัญ และหันมาทบทวนนโยบาย และปรัชญาศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศ ให้มุ่งไปในเรื่องของจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เช่นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผจญภัย ประเพณี และวัฒนธรรม และมุ่งหวังที่จะพัฒนาให้การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจชุมชน ภายใต้การดูแลของแต่ละท้องถิ่น และเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนั้น ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบันนี้ จึงไม่ได้มีแค่เพียงภาครัฐ แต่ยังมีภาคเอกชน ชุมชนชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว ซึ่งล้วนเป็นตัวต่อสำคัญ ที่จำต้องเกี่ยวข้องกัน และส่งผลกระทบสืบเนื่องต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ จึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อสร้างความสมดุล และยั่งยืน สร้างระบบภูมิคุ้มกัน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ด้วยกระแสความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีแนวโน้มมากขึ้น แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ถูกเปลี่ยนถ่าย เข้าสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยรวมอย่างเป็นลำดับ และกำลังปรับเปลี่ยนสภาพ ไปสู่การจัดการ ที่คำนึงถึงขีดความสามารถ การรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน มุ่งเน้นสิ่งแวดล้อม และฐานทรัพยากรของพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสในการสร้างเอกลักษณ์ และตราสัญลักษณ์ สินค้าทางการท่องเที่ยว วัฒนธรรม และธรรมชาติ ของประเทศไทย ให้เป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับในระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. 2556)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism) เป็นรูปแบบหนึ่ง ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ของระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ตามหลักปรัชญาสากล ว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) โดยให้ความสำคัญ แก่การให้การศึกษา หรือการเรียนรู้ หรือการมุ่งเน้น ให้เกิด

การอนุรักษ์ มากกว่า การจัดการลด หรือปราศจากผลกระทบ และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเท่า นั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามหลักการที่ถูกต้อง จะต้องเป็นการท่องเที่ยว ที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสสิ่งแวดล้อม และให้การศึกษา แก่ นักท่องเที่ยวตลอดจนการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน

จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบน ซึ่งแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 13 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอกาฬสินธุ์ 3) อำเภอห้างฉัตร 4) อำเภอสบปราบ 5) อำเภอเถิน 6) อำเภอแม่พริก 7) อำเภอเสริมงาม 8) อำเภองาว 9) อำเภอแม่ทะ 10) อำเภอแม่เมาะ 11) อำเภอเมืองปาน 12) อำเภอแจ้ห่ม และ 13) อำเภอวังเหนือ ซึ่งแต่ละอำเภอ มีแหล่งอารยธรรมล้านนา ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ มีวัดวาอาราม และสถาปัตยกรรมท้องถิ่นจำนวนมาก มีชุมชน ที่ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนเอง มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นของตนเอง เช่นมีรถม้าที่ยังคงใช้เป็นพาหนะรับส่งผู้คนโดยเฉพาะ นักท่องเที่ยว มีเครื่องปั้นดินเผาที่ทำจากดินขาว สัญลักษณ์ถ้วยชาตราไก่ ที่เห็นกันจนคุ้นเคย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติยังคงความอุดมสมบูรณ์ และสวยงาม มีอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง ที่มีความหลากหลาย เช่นวัด ถ้ำ น้ำตก มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และบ่อน้ำร้อน สิ่งเหล่านี้ทำให้ จังหวัดลำปาง เป็นจุดหมายที่นักเดินทางทั้งหลาย ต้องตั้งใจมาเที่ยวชม

“ชุมชนบ้านวอแก้ว” เป็นชุมชน ที่ตั้งอยู่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางมี ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า อาหารจากป่า ตามฤดูกาล ที่ชาวบ้านไปหามาประกอบอาหารเป็นประจำ เช่น เห็ด หน่อไม้ ไช้ผดแดง ผักหวาน น้ำผึ้ง เป็นต้น คนในชุมชนวอแก้ว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีวิถีชีวิตอยู่กับป่า หากินกับป่า ดูแลป่า อนุรักษ์ ฟื้นฟู มีการจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น การสร้างฝายแม้วชะลอน้ำ มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ คืออ่างเก็บน้ำแม่เปิบ ที่เก็บน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง และเป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์ปลาน้ำจืด ชุมชนวอแก้ว มีประเพณีวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านวอแก้ว ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ม่อนป้อมปอดอย และประเพณีสงกรานต์วัดวอแก้ว ประเพณีสืบชะตาผากลางน้ำ ซึ่งประเพณีเหล่านี้ ทำให้คนในชุมชน เกิดความสามัคคี ความรักในธรรมชาติ และแม่น้ำ ในการท่องเที่ยวชุมชนวอแก้ว จะมีกิจกรรมหลากหลาย อาทิเช่น การศึกษาดูงานกลุ่มจักสานของกลุ่มผู้สูงอายุบ้านวอแก้ว ศึกษาดูงานกลุ่มนวดแผนไทย ศึกษาดูงานฟาร์มโคนม ชม การแสดงของกลุ่มเยาวชนบ้านวอแก้ว ศึกษาดูงานโรงบ่มใบยาสูบ ศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ คณะผู้วิจัย ได้เล็งเห็นความสำคัญ และจุดแข็งของชุมชน รวมทั้งได้

ตระหนักถึง กระบวนการการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้อกจากความหลากหลายของกิจกรรมแล้ว ยังมีความหลากหลายของอาชีพ อาทิเช่น การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกบ การเลี้ยงไก่พื้นเมือง การปลูกผักปลอดสารพิษ การเพาะเห็ด เพื่อส่งเสริม และถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน ซึ่งนับเป็นพื้นฐานของความยั่งยืนในอนาคตของชุมชนวอแก้ว จุดเด่นประการสุดท้าย ที่คณะผู้วิจัย ให้ความสนใจมากก็คือ ชุมชนวอแก้วมีข้อจำกัด หรือข้อห้าม ในการห้ามเล่นการพนัน ห้ามเสพยาเสพติด และห้ามส่งเสียงดังในยามวิกาลอย่างเคร่งครัด และปฏิบัติกันทุกครอบครัว ซึ่งจะส่งผลดีโดยตรง ต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน และ ต่อกลุ่มเยาวชน ซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติต่อไป สิ่งสำคัญก็คือ กลุ่มเยาวชนบ้านวอแก้ว เป็นกลุ่มกิจกรรมเด่น ให้นักท่องเที่ยวมาศึกษาดูงาน รวมทั้งกลุ่มชุมชนอื่น ๆ ทั้งในพื้นที่ และต่างพื้นที่ มาศึกษาเรียนรู้กระบวนการจัดการความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สืบสานต่อไป ดังคำขวัญที่ติดไว้หน้าโฮมสเตย์ ชุมชนบ้านวอแก้ว ว่า “ศึกษาวิถีชีวิต พิชิตดอยภู ดูวัฒนธรรม คุยเฟื่องเรื่องประวัติศาสตร์ กินผักปลอดสาร ศึกษาสมุนไพร สุขใจนวดแผนโบราณ”

จากกิจกรรม ของชุมชนที่หลากหลายดังกล่าว จึงทำให้นักท่องเที่ยว และกลุ่มบุคคลเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรจะต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง รวมทั้งเพื่อให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันหาแนวทาง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างยั่งยืนของชุมชนวอแก้วต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
2. เพื่อกำหนดแนวทาง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

2. ประชากร แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

2.1 นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางมาที่ชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง
ทั้งในวันธรรมดา และวันหยุด

2.2 ประชาชนในชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

2.3 กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร
สินค้าที่ระลึก ธุรกิจขนส่ง และกลุ่มธุรกิจนำเที่ยว

2.4 นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องระดับตำบล อำเภอ และ
จังหวัด

การคัดเลือกตัวอย่างที่อยู่ในประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาที่ชุมชน
วอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง ทั้งในวันธรรมดา และวันหยุด จำนวน 280 คน ประชาชน
ในชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง จำนวน 50 คน กลุ่มผู้ประกอบการด้านการ
ท่องเที่ยว จำนวน 20 คน และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ระดับ
ตำบล อำเภอ และจังหวัดลำปาง จำนวน 15 คน รวมจำนวนทั้งหมด 365 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อแนว
ทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง โดยยึด
หลักองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ 1) ด้านพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ 2)
ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว อำเภอห้วยฉัตร จังหวัดลำปาง

4. ขอบเขตของเวลา ใช้เวลาในการวิจัย ประมาณ 12 เดือน ระหว่างเดือนสิงหาคม
2558 - สิงหาคม 2559

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

1. วิธีการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลในส่วนของแบบสอบถาม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางมาเที่ยวชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ทั้งในวันธรรมดา และวันหยุด และการเก็บข้อมูลในส่วนของแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) ประชาชนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นในชุมชนวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 2) ผู้ที่รับผิดชอบด้านงานการท่องเที่ยวในองค์การบริหารส่วนตำบลวอแก้ว 3) นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดลำปาง และ 4) กลุ่มผู้ประกอบการ ด้านการท่องเที่ยว เช่น ผู้ประกอบธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร สินค้าที่ระลึก ธุรกิจขนส่ง และธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อการหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนข้อมูลที่ได้จากการสำรวจโดยแบบสอบถาม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้การแบบสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการสังเคราะห์เนื้อหาข้อมูล ร่วมกับแบบสอบถามที่ได้จากนักท่องเที่ยวมาประกอบด้วย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ครั้งนี้สามารถสรุปได้ 3 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพปัจจุบัน ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว และ 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.1 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.2 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 31.5 ประกอบอาชีพ รับจ้าง/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 31.7 มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.7 โดยที่การมาท่องเที่ยวชุมชนวอแก้วนี้ ได้รับข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยวจากเพื่อน ๆ คิดเป็นร้อยละ 41.3 มีวัตถุประสงค์ ของการท่องเที่ยว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นร้อยละ 73.9 โดยใช้ช่วงเวลาในการท่องเที่ยว ในวันเสาร์ - อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 45.7 มีค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวชุมชนวอแก้วนี้ จำนวนระหว่าง 1,000 - 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 57.6 สภาพปัจจุบัน ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในชุมชนวอแก้ว พบว่า ในภาพรวม นักท่องเที่ยว

มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.85 , S.D. = 0.72) และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว ในภาพรวม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.03, S.D. = 0.71)

2. ความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว ต่อสภาพปัจจุบัน ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ชุมชนวอแก้ว และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ต่อปัจจัยที่ส่งผล ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว ดังรายละเอียด ในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว ต่อสภาพปัจจุบัน ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ชุมชนวอแก้ว

ความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวต่อสภาพปัจจุบัน ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ชุมชนวอแก้ว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลความ
1. ความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งธรรมชาติ	4.39	0.74	มาก
2. ความโดดเด่น และความเป็นเอกลักษณ์ ของแหล่ง ท่องเที่ยว	4.09	0.61	มาก
3. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	3.92	0.75	มาก
4. ลักษณะที่ง่ายต่อการเข้าถึง เช่น ใกล้เคียงขนส่งต่าง ๆ	3.75	0.69	มาก
5. สถานที่พักผ่อนตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ	3.82	0.74	มาก
6. สถานที่พักผ่อนตั้งอยู่ใกล้แหล่งวัดดูดีอื่น ๆ ในการให้บริการ เช่น ร้านอาหาร ของฝาก ของที่ระลึก	3.88	0.74	มาก
7. สภาพแวดล้อมรอบตัวสถานที่พักผ่อน	3.86	0.66	มาก
8. การออกแบบภายนอกสถานที่พักผ่อน	3.85	0.78	มาก
9. การออกแบบภายในสถานที่พักผ่อน	3.84	0.72	มาก
10. สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อน	3.90	0.73	มาก
รวม	3.85	0.72	มาก

จากตารางที่ 1 ความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวต่อสภาพปัจจุบัน ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติชุมชนวอแก้ว พบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.85 , S.D. = 0.72) โดยมีลำดับสูงสุด 2 ลำดับ ดังนี้

1. ความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว แหล่งธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 4.39, S.D. = 0.74)

2. ความโดดเด่น และ ความเป็นเอกลักษณ์ ของแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 4.09, S.D. = 0.61)และมีลำดับต่ำสุด 2 ลำดับ ดังนี้

3. สถานที่พักแรมตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย = 3.82, S.D. = 0.74)

4. การออกแบบภายในสถานที่พักแรม (ค่าเฉลี่ย = 3.84, S.D. = 0.72)

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว ต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว

ความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว ต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลความ
1. สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ	4.32	0.69	มาก
2. สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน และวัฒนธรรม ประเพณี	4.11	0.67	มาก
3. ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่	3.97	0.70	มาก
4. ความต่อเนื่องของแต่ละกิจกรรม (การจัดโปรแกรมนำเที่ยว)	3.89	0.73	มาก
5. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว	4.08	0.67	มาก
6. ชุมชนท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว	4.01	0.73	มาก
7. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	3.95	0.73	มาก
8. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ ให้ความรู้กฎ ระเบียบการท่องเที่ยว	3.93	0.74	มาก
รวม	4.03	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว ต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว พบว่า ในภาพรวม มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.03, S.D. = 0.71) โดยมี ลำดับสูงสุด 2 ลำดับ ดังนี้

1. สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ (ค่าเฉลี่ย = 4.32, S.D. = 0.67)

2. สามารถให้ความรู้ เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน และวัฒนธรรม ประเพณีที่ดึงดูดของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.11, S.D. = 0.67) และ มีลำดับต่ำสุด 2 ลำดับ ดังนี้

3. ความต่อเนื่องของแต่ละกิจกรรม (การจัดโปรแกรมนำเที่ยว) (ค่าเฉลี่ย = 3.89, S.D. = 0.73)

4. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบของกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.93, S.D. = 0.74)

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนวอแก้ว

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการท่องเที่ยว เพื่อการหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว รวมทั้งการสังเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ พบว่า

3.1 ชุมชนวอแก้วมีจุดแข็ง คือความสมบูรณ์ของธรรมชาติ ระบบนิเวศ จึงควรพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น เส้นทางเดินเท้า เข้าสู่ป่า แหล่งต้นน้ำ ฯลฯ เนื่องจากมีทีมงานที่เข้มแข็ง ในการจัดสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศ ให้เป็น แหล่งท่องเที่ยว แหล่งผลิตอาหารปลอดภัย ให้แก่ชุมชน นักท่องเที่ยว สามารถมาเก็บผัก ผลไม้ เพื่อนำไปประกอบอาหาร และซื้อกลับไปเป็นของฝากได้ โดยในปี 2560 จะดำเนินการส่งเสริมเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

3.2 ควรจะมีการแปรรูปผลผลิต และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (Packaging) เพื่อนำไปเป็นของฝาก ของที่ระลึก จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวได้

3.3 ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ เรื่องของเกษตรปลอดภัย โดยการพัฒนาต่อยอดจาก ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่แล้ว

3.4 การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง (1 หมู่บ้าน 1 แหล่งท่องเที่ยว) โดยใช้ระบบโลจิสติกส์ที่ดี เช่น เส้นทางมินิบัส ระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวหลัก ในจังหวัด และกลุ่มจังหวัด เช่น ลำพูน เชียงใหม่ หรือเส้นทางเดินเท้าท่องเที่ยว ต่อเชื่อมไปยัง ดอยขุนตาน อำเภอห้างฉัตร ให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเส้นทางใหม่ แบบกึ่งผจญภัย เป็นต้น

3.5 การสร้างทีมงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการหนุนเสริม แก่นนำหมู่บ้าน และเชื่อมต่อไปยังครัวเรือน เช่น การพัฒนาที่พัก โฮมสเตย์ โดยการพัฒนา ศักยภาพคนทำงาน ต้องสามารถเขียนแผน และโครงการเองได้ สามารถกำหนดงบประมาณ รายรับ รายจ่าย และเตรียมการล่วงหน้าตามช่วงเวลา ให้คณะกรรมการชุมชน รับทราบ และ ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

3.6 การจัดทำทำเนียบปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละสาขา ที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสืบทอดการจักสานไม้ไผ่ของผู้สูงอายุ ชนโตกหวาย ประเพณีพิธีกรรมปะผากกลางน้ำ สมุนไพรพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชนอ่าวแก้ว

3.7 การจัดการความรู้ที่มีอยู่ในตนเองส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง (KM) จากผู้สูงอายุ ไปสู่กลุ่มเยาวชน นักศึกษาและนักเรียนในพื้นที่ โดยนำ Application และ Social Media มาใช้ให้เกิดประโยชน์

3.8 ด้านนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยว ในภาพรวมจังหวัด ควรสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งให้แหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว สมาคมท่องเที่ยวนครลำปาง และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เน้นความรู้ทางวิชาการที่เป็นกลางในการบริหารจัดการ โดยใช้ความจริงเชิงประจักษ์ กำหนดกฎ ระเบียบ กติกา ฯลฯ เพื่อสร้างมาตรฐาน ทั้งทางด้านแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว

3.9 การให้รางวัลแก่ผู้ประกอบการ ที่เป็นแบบอย่างที่ดี ในการรักษาคุณภาพรับผิดชอบต่อสังคม และประสบความสำเร็จ ให้พัฒนาไปสู่ระดับชาติ และนานาชาติ

สรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว และแหล่งธรรมชาติ มีความโดดเด่น และ เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ในขณะเดียวกัน ชาวชุมชนอ่าวแก้ว มีความยินดี ที่มีย่านท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนต้อนรับ และเป็นเจ้าบ้านที่ดี แก่ทุกคนที่มาเยือน เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น มีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่ยังพบว่า ช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยว ที่ชุมชนอ่าวแก้วนี้ ส่วนใหญ่มาในวันเสาร์ – อาทิตย์ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับนโยบาย และแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2559) ซึ่งกำหนดจังหวัดลำปางเป็น 1 ใน 3 จังหวัดภาคเหนือ เมืองที่ไม่หม่นไปตามกาลเวลา และส่งเสริมให้ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศท่องเที่ยวในวันธรรมดา (วันจันทร์ – ศุกร์) และจากการสำรวจ พบว่าค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวที่ชุมชนอ่าวแก้วนี้ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1,000 – 3,000 บาท เท่านั้น ซึ่งเปรียบเทียบกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ในปัจจุบัน ซึ่งค่าครองชีพสูงขึ้นมาก ปรากฏว่านักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายจำนวนน้อย ซึ่งมีสาเหตุมาจากความพยายามประหยัดงบประมาณ และ

ที่พักแรมตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และแหล่งให้บริการอื่น ๆ เช่นร้านอาหาร ของฝาก ของที่ระลึก จึงควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของฝาก ของที่ระลึกในชุมชนวอแก้วให้เป็นจุดขายดึงดูดใจ เป็นที่พึงพอใจ ถูกใจ ของนักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ และการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้ขึ้นอยู่กับ การจัดประสบการณ์ โปรแกรมนำเที่ยว ให้กับนักท่องเที่ยว เพิ่มมูลค่าให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยการสร้างสรรค์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เหนือกว่า ผู้ให้บริการรายอื่น ซึ่งมีส่วนกระตุ้น ทำให้ผู้คนในชุมชน เกิดการทุ่มเท แรงกาย แรงใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในการพัฒนาชุมชน มีกำลังใจ กำลังทุนทรัพย์ มากขึ้น เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ในการเรียนรู้วิถีชีวิต การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ต่อไป

ส่วนแนวทาง การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บนพื้นฐานความคิดเห็นของชุมชน พบว่า คนในชุมชนวอแก้วต้องการให้ การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เกิดจากความต้องการ ของประชาชนท้องถิ่น ชุมชนได้มีการออกกฎ ระเบียบเอง โดยมีการร่วมกันจัดทำธรรมนูญตำบลวอแก้ว อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง พ.ศ.2559 โดยมีแต่งตั้งคณะกรรมการของชุมชน เป็นแกนนำ ในการพัฒนาร่วมกับคนในท้องถิ่น ส่วนภาครัฐ และหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้อง ชุมชนต้องการ ให้เป็นที่ปรึกษา และผู้สนับสนุนอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยชุมชน ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. 2559: 5,30) ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการวิจัย เพื่อศึกษาศักยภาพพื้นที่ท่องเที่ยว ที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ และภาคใต้ อันนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ และคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นยังสนับสนุนให้มีการวิจัย และพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเป็นกลไกในระดับพื้นที่ ที่สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ เรื่องการท่องเที่ยววิถีไทย และค้นคว้าหาความรู้ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว พบว่า ชุมชนวอแก้วยังมีปัญหาด้านงบประมาณที่จำกัด ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างไม่ต่อเนื่อง ประเด็นที่สำคัญมาก คือ ขาดความต่อเนื่อง ของแต่ละกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การจัดชุดโปรแกรมนำเที่ยว ขาดมัคคุเทศก์ ที่มีความเชี่ยวชาญภาษา ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ ประยูร ดาศรี (2557) ว่า มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใด จะเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน (Gunning and D.E. Coursey. 1994) และให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่น ที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นตั้งอยู่ เข้ามามีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในชุมชนวอแก้ว เป็นแนวทางเดียวกัน คือ ให้ชุมชนบริเวณโดยรอบทุกหมู่ ทุกตำบล เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้มีขึ้นเกือบทุกเดือนในรอบปี

ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว พบว่า คณะกรรมการชุมชน มีกระบวนการในการทบทวนตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการป้องกัน การแก้ไขปัญหา ที่อาจเกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Shirley Eber (1993) กล่าวไว้ ในองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2554) ซึ่งได้เผยแพร่ หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ว่า ควรมีการประเมินผล ตรวจสอบ และการศึกษาวิจัย (Undertaking Research) อันมีความจำเป็น ต่อการช่วยแก้ปัญหา เพิ่มคุณค่า และคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยการศึกษาผลกระทบ รวมทั้งการประเมินศักยภาพด้านการจัดการ และผลกระทบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว หรือทิศทางการตลาด เพื่อนำผลการศึกษา มาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการจัดการด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษา แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนวอแก้ว ควรเสริมจุดแข็ง ที่ชุมชนมีอยู่ ในด้านสภาพพื้นที่ทางธรรมชาติชุมชนวอแก้ว ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลัก ๆ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ต้นแบบในเรื่องของเกษตรปลอดภัย การตลาด ผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริหารจัดการทีมงาน การสร้างภาวะผู้นำ และการสร้างโอกาส จากคนรุ่นใหม่ โดยการต่อยอดความรู้ ที่มีอยู่ส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง และสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งให้พัฒนาสู่ระดับชาติ และนานาชาติ ทั้งแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว สมาคมท่องเที่ยว และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก การดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานการท่องเที่ยวของจังหวัด และกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ ดังนั้น นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมจังหวัด จึงควรสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งให้ แหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว สมาคมท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาการ และการบริหารจัดการ โดยใช้ความรู้จริงเชิงประจักษ์ เช่น การกำหนดกฎ ระเบียบ กติกาที่ทำได้ และทำไม่ได้ ฯลฯ การสร้างมาตรฐานคุณภาพ ทั้งจากชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ มัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การศึกษาเรียนรู้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนวอแก้ว อำเภอหางฉัตร จังหวัดลำปาง ครั้งนี้ ทำให้ได้ผลการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ของชุมชนวอแก้วอย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งเรียนรู้ประโยชน์ ของระบบนิเวศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คุ้มค่า จึงสมควรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้อย่างยั่งยืนตามแนวคิด และมุมมองใหม่ กับการท่องเที่ยวแบบลงลึกในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลวอแก้ว ควรพัฒนาความต่อเนื่องของกิจกรรม แต่ละช่วงเวลา ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเคารพในระเบียบ กฎ กติกาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น และประเด็นสำคัญ ต้องรณรงค์ให้นักท่องเที่ยว ตระหนักถึงความรับผิดชอบ ต่อการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อร่วมกันบริหารจัดการ ให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ และยั่งยืนต่อไป

2. คณะกรรมการชุมชนวอแก้ว ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ทักษะ และประสบการณ์ รวมทั้งเครื่องมือ อุปกรณ์ ช่องทางการสื่อสาร ฯลฯ กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน ให้สามารถบูรณาการประโยชน์สูงสุด คำนึงสังคม และสิ่งแวดล้อมได้เพิ่มขึ้น อย่างยั่งยืนและยาวไกล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การกำหนดแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เกิดความชัดเจน และเป็นรูปธรรม เช่น แผนพัฒนาแหล่งน้ำ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นวัด สถานที่พักแรม แผนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และการบริการนักท่องเที่ยว แผนพัฒนาการตลาด เป็นต้น ซึ่งในกระบวนการวางแผน ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ในทุก ๆ ขั้นตอน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ นอกจากนี้ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาการของคนในชุมชน ควรมีการติดตาม และประเมินผลอย่างน้อยทุก ๆ 3 เดือน และควรเร่งนำผลการประเมินมา ปรับปรุงแผน เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัย เกี่ยวกับแนวทาง การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แบบบูรณาการ เพื่อการพัฒนาไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อปลูกจิตสำนึก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดหลักการ พัฒนาตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เกษตรยั่งยืน และเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนา ไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ ที่มีมาตรฐานระดับประเทศ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนยิ่ง ๆ ขึ้นไป

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). **รายงานชิ้นสุดท้าย โครงการศึกษาสถานการณ์ และโอกาส การส่งเสริมตลาด การท่องเที่ยวกลุ่มนิเวศ และผจญภัย**. กรุงเทพฯ: บริษัทอินโนเวทีฟ เน็ตเวิร์ค จำกัด.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). **3 เมืองต้องห้ามพลาด เทียวภาคเหนือ**. สืบค้นเมื่อ 2559, กรกฎาคม 28, เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaitourismthailand.org>.
- งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. (2559. มกราคม - กุมภาพันธ์). **จดหมายข่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). 15. (1): 30. ห้างหุ้นส่วน จำกัด วนิดาการพิมพ์. เชียงใหม่ .**
- ประยูร ดาศรี. (2557). **การสำรวจมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ ปางสีดา จังหวัดสระแก้ว**. วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. 10. (2) : 15.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2554). **บทความ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน=รู้ที่ไม่กินทางตัวเอง**. สืบค้นเมื่อ 2559, กรกฎาคม 25, เข้าถึงได้จาก <http://www.dasta.or.th>
- อุดม เขยกิจวงศ์ และคณะ. (2554). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ แสงดาว จำกัด.
- Barna Cristina. (2009). **Eco - Tourism For Sustainable Development**. Spiru Haret University, Faculty of Marketing and International Business. Bucharest, Romania.
- Christine S Hopes. (2009). **Eco-Tourism in Peru and the relationship to community Health: An International Qualitative Research Study**. Faculty Sponsor: Robert Jecklin, Department of Health Education and Health Promotion.
- Gunning, C.P, and D Coursey, M. (1994). **The Annapurna Conservation Area Project: A Pioneering example of Sustainable Tourism**. Chichester: John Wiley Sons.

- Tourism Authority of Thailand. (2012-2016). **ECO & ADVENTURE Tourism**. Bangkok. InnovativeNetwork Com, Ltd.
- World Tourism Organization. (1997). **Tourism 2020 Vision**. Madrid WTO.

